

Rudolf Steiner: Den usynlige verdens videnskabsmand

Vagn Predbjørn Jensen

Rudolf Steiners liv var præget af hans usædvanlige intelligens og brændende forskertrang på det åndelige område.

Rudolf Steiner blev født 1861 i Kraljevec, der ligger i det nu opløste Jugoslavien, men som dengang lå i Ungarn. Faderen var en underordnet jernbanefunktionær, og hjemmet (med to andre søskende) var tysksproget. Denne opvækst i meget jævne kår på grænsen mellem Øst og Vest fik senere betydning for Steiners forståelse af sociale og nationale forhold (tregreningstanken).

Hjemmet var religiøst indifferent. Drengen havde gode forældre, men måtte alligevel skjule nogle af sine væsentligste oplevelser: synerne. Hans synskhed i barndommen var af nedarvet (atavistisk) art og måtte senere udslukkes. Det første klarsyn var altså ikke identisk med den meditativt erhvervede skuen, som er en forudsætning for Steiners livsværk, antroposofien. Senere i livet anviste han ligefrem nogle af sine elever udslukkende øvelser, hvis de havde atavistisk klarsyn og ville gå den meditative vej.

Den synske dreng lærte at trække sig ind i sig selv – og at skelne mellem to lige virkelige verdener, den synlige og den usynlige.

Lærdom var lykken

Utroligt begavet i intellektuel henseende må Rudolf Steiner have været. Hos en lærer fandt skoledrengen en geometribog og satte sig selv ind i stoffet! ”Jeg ved, at jeg ved geometrien for første gang lærte lykken at kende”, siger han i sin selvbiografi. I geometrien fattede hans forstand noget rent åndeligt. Her ser vi den kommende åndsforsker i svøb.

Det var faderens ønske, at sønnen skulle blive ingeniør, og derfor blev Rudolf Steiner sat i det matamatisk-naturvidenskabelige gymnasium. Men ved siden af læste han det humanistiske gymnasiums pensum på egen hånd – og tjente sine lommepenge ved at give kammerater lektiehjælp. Atten år gammel tog han studentereksamen med udmærkelse og kom på Den Tekniske Højskole i Wien.

Ved at sælge sine gymnasiebøger fik han penge til at købe en række af den tyske idealistiske filosofis hovedværker, og dem kastede han sig over med glubende appetit. Især Fichte og hans Jeg-filosofi fik betydning for Steiner.

Ved Den Tekniske Højskole holdt germanisten prof. Karl Schröer forelæsninger om Goethe og Schiller, og ham blev den unge Steiner efterhånden gode venner med. Schröer var i færd med at udgive Goethes samlede værker og satte den kun 21-årige student Steiner til at udgive Goethes naturvidenskabelige skrifter! Denne opgave løste Steiner til den akademiske verdens fulde tilfredshed.

Studierne finansieredes ved privatundervisning. Steiner var i flere år huslærer for en dreng, der led af af hydrocefali (vand i hovedet). Denne vanskelige opgave løste han så godt, at drengen tog studentereksamen og læste til læge. Vi ser her for første gang den store pædagog for udviklingshæmmede i aktivitet.

Den åndelige søgen

En strålende akademisk løbebane lå foran Steiner. I 1890 flyttede han til Weimar som fast medarbejder ved Goethe- og Schiller-Arkivet med særligt henblik på Goethes naturvidenskabelige

skrifter. Året efter tog han den filosofiske doktorgrad. Hans filosofiske hovedværk Frihedens Filosofi (1894) er en af indgangsportene til antroposofien.

I 1897 var Steiners opgaver i arkivet i Weimar løst, og han flyttede til Berlin. Han kunne sikkert let have fået en akademisk lærestol, men følte, at han nok skulle være noget andet og mere end en almindelig professor. Han var nu 36 år og brændte efter at udforske den usynlige verden med sit naturvidenskabelige syn – og at delagtiggøre andre i sin forskning. Tiden var stærkt materialistisk, og en tidssvarende erkendelse af det åndelige var nødvendig. Men hvor ville man forstå ham, lytte til ham, støtte ham?

Steiner forsøgte at finde åndsfæller blandt videnskabsmænd og i kunstneriske bohème-kredse (som redaktør af et litterært tidsskrift). Samtidig var han en elsket lærer ved Arbeiter-Bildungsschule, hvor den kulturhungrende del af proletariatet satte sig på skolebænken efter en ti-tolv timers arbejdsdag. Men det blev ligesom i Weimar. Ingen forstod, hvad han dybest inde ville.

En fri teosof

Efter fem vanskelige år åbnede der sig omsider en vej. Steiner kom i forbindelse med teosofisk Selskab og blev i 1902 generalsekretær for dets tyske sektion. Ikke alene i Tyskland, men ud over Europa blev han efterhånden en skattet foredragsholder og han holdt flere gange foredrag i København.

Teosofi betyder visdom om Gud. Selskabets store personligheder var (den på det tidspunkt afdøde) Helena Blavatsky og Annie Besant. Det havde hovedkvarter i Adyar ved Madras i Indien.

Der var fra første færd en principiel forskel på Steiner og de ledende teosoffer. Han lod intet gælde, der kun stammede fra okkulte overleveringer, hvis det ikke kunne godkendes af hans egen åndsforskning. Og i denne forskning forlangte han den samme strenge disciplin som den, der var oparbejdet gennem vestens videnskab på alle områder. Steiner var den usynlige verdens videnskabsmand!

Dette var Annie Besant fuldt ud klar over. Steiner havde fuld 'lærerfrihed' inden for Teosofisk Selskab og øvede ikke en eller anden form for femtekolonne virksomhed. Men i længden måtte han alligevel komme på kollisionskurs med selskabets ledelse.

Det kom til et brud i årene 1912-13. Årsagen var, at Annie Besant proklamerede den indiske højkastedreng Krishnamurti som en ny inkarnation af Kristus (hvilket Krishnamurti som voksen selv tog afstand fra). Steiners forskning sagde ham imidlertid, at Kristi inkarnation i et menneskelegeme blot kunne ske én gang.

Steiner havde fået mange tilhængere ud over Europa, og de fulgte ham over i Antroposofisk Selskab. Antropos betyder menneske og sofia visdom. Antroposofi betyder altså visdom eller viden om mennesket.

Han overkom det utrolige

Under første verdenskrig var det umuligt for Steiner at virke for antroposofien ud over Europa. I det neutrale Schweiz opbyggede han og en kreds af antroposoffer nu Goetheanum, en fri højskole for åndsvidenskab, i Dornach ved Basel.

Da verdenskrigen sluttede i 1918, begyndte nogle år med hektisk aktivitet. I 1918 var Steiner 57 år, altså nær ved den alder, hvor man i dag går på førtidspension. Ikke desto mindre virkede han fra nu af uafsladeligt i lange perioder næsten i døgn drift, indtil sin død 30. marts 1925. Meditation har muligvis opvejet den manglende søvn!

Det var inden for disse få år, at han udformede Tregreningsbevægelsen, skabte Waldorfskolen (Steiner-pædagogikken) og en særlig pædagogik for udviklingshæmmede, det biodynamiske landbrug samt en særlig antroposofisk medicin, og yderligere hjalp han en kreds af teologer med at

oprette Kristensamfundet. Og uafsladligt holdt han foredrag, ofte flere samme dag, for de skarer af rådvilde mennesker, som ville lytte til hans anvisninger.

Når Steiner talte med kunstnere, arkitekter, landmænd, fysikere, teologer, læger eller pædagoger, blev alle hurtigt overbevist om, at han vidste mere end de selv på deres specielle felt! Det forbliver trods Steiners flid og formidable intellektuelle evner en gåde, hvorfra han havde fået denne specialviden på så mange og så vidt forskellige områder.

Anvendt åndelig viden

Man må ikke forestille sig, at Steiner var genstand for ensidig dyrkelse i disse år. Tværtimod! Denne fredelige mand fik talrige fjender. Tyske højreradikale grupper stræbte ham ligefrem efter livet. I sine sidste år kunne han ikke mere holde foredrag i Tyskland, og nytårsnat 1922 blev det første Goetheanum ødelagt af en påsat brand! Efter Steiners død blev det andet Goetheanum opført i beton.

I 1914 giftede Steiner sig med Marie von Sivers (1867-1948). Sammen med hende skabte han en ny bevægelseskunst, eurytmien.

Det særlige ved Steiners antroposofi er, at den ikke nøjes med at dyrke det esoteriske.

Antroposofien er en kulturbevægelse. Hans viden om den åndelige verden bærer frugt på mangfoldige af kulturlivets og det sociale områder.

De to brændpunkter i antroposofiens ellipse er reinkarnationstanken og kristologien. At reinkarnation og Kristus ikke er to uforenelige størrelser, men netop hører uløseligt sammen, det er også i dag et punkt, hvor mennesker skilles i et heftigt for eller imod.

Steiner ønskede ikke at være guru. Hans åndelige forskningsresultater bygger på et meditativt erhvervet klarsyn, som han anviser sine læsere veje til at opnå. Men den, der ikke har tålmodighed til at gå Steiners erkendelsesvej, kan nøjes med at tage hans oplysninger som arbejdshypoteser.

Efter en nøje afprøvning af dem i virkelighedens verden kan man så enten forkaste dem – eller tage dem til sig som bekræftede af erfaring.

Litteratur:

Johannes Hemleben: Rudolf Steiner. Sankt Ansgars Forlag 1984.

A.P. Shepherd: Rudolf Steiner – og vitenskapen om det skjulte, norsk. Forlaget Antropos 1961.

Colin Wilson: Rudolf Steiner. En mand og hans visioner. Forlaget Komma 1985.

Artiklen er bragt første gang i Nyt Aspekt, juli 1992.

Vagn Predbjørn Jensen var gennem mange år klasselærer ved Rudolf Steinerskolen i Odense og forfatter til adskillige bøger. Han døde i efteråret 2006